

Mina-raad wijst op positieve en negatieve relatie tussen milieu en gezondheid

De aandacht voor de relatie tussen milieu en gezondheid is de laatste jaren sterk toegenomen. Verschillende beleidsontwikkelingen spelen hier ondertussen op in. Op Vlaams niveau vormt de uitwerking van het gelaagde Medisch Milieukundige Netwerk een belangrijke stap in de goede richting. Het grootschalig Vlaams Humaan Biomonitoringprogramma krijgt eveneens veel steun. Vlaanderen wil zijn voortrekkersrol binnen Europa dan ook verder ontplooiën. Voor de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen (Minaraad) is en blijft een preventief en brongericht milieubeleid een absolute vereiste om de negatieve impact van milieufactoren op de menselijke gezondheid te verminderen. Een goed werkend thematisch milieubeleid is immers een absolute noodzaak om de milieuverontreiniging terug te dringen.

Auteur: Anneleen De Smedt, adjunct van de directeur, Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen

Download dit artikel (in pdf)

Bezoek de website van het Steunpunt Milieu en Gezondheid

Tijd voor reflectie

Het effect van milieufactoren op de menselijke gezondheid vormt één van de redenen bij uitstek om een goed onderbouwd en ambitieus milieubeleid te voeren. Als strategische adviesraad voor het Vlaamse milieubeleid, besteedt de Minaraad dan ook aandacht aan de relatie tussen milieu en gezondheid. Het laatste uitgebreide advies van de Minaraad dateerde echter van april 2001. Sindsdien werden nieuwe beleidslijnen uitgezet en kwamen nieuwe elementen aan het licht, zoals de bijzondere kwetsbaarheid van kinderen. Ook het National Environmental and Health Actionplan, dat één van de referentiekaders voor het milieugezondheidsbeleid in België en Vlaanderen is, was aan een tussentijdse evaluatie toe. Daarom vond de Minaraad de tijd rijp om opnieuw een advies over milieu en gezondheid uit te brengen. De Raad liet in eerste instantie een studiedocument opstellen met achtergrondinformatie. Dit gebeurde in nauwe samenwerking met de ad hoc werkgroep milieu en gezondheid van de Minaraad. Op basis van de elementen aangebracht in het studiedocument en de input van de werkgroep stelde de Raad vervolgens een advies met beleidsaanbevelingen vast. Om tot een onderbouwd advies te komen, versterkte de Raad zijn gelederen met enkele deskundigen ter zake: medewerkers van het Steunpunt Milieu- en Gezondheid, van het Medisch Milieukundig Netwerk, van de Vlaamse Milieumaatschappij en van het Provinciaal Instituut voor Hygiëne.. Deze bijdrage aan de 'Biomonitor' is gebaseerd op de studie en het advies.

Complex

De relatie tussen milieufactoren en gezondheid is bijzonder complex. Meerdere milieufactoren kunnen immers een bijdrage leveren aan één bepaalde ziekte, omgekeerd geldt ook dat één milieufactor meerdere ziekten kan veroorzaken. Bovendien kan de impact van een bepaalde milieufactor ofwel versterkt ofwel afgezwakt worden door het effect van een andere milieufactor. Het oorzakelijk verband is dan ook niet altijd wetenschappelijk aantoonbaar en beperkt zich in sommige gevallen tot een sterk vermoeden. Uiteraard is er ook een belangrijke wisselwerking met andere factoren zoals genetische aanleg, levensstijl, voeding, etc. Het milieugezondheidsvraagstuk kent bovendien een grote maatschappelijke complexiteit: afhankelijk van de eigen kennis en eigen invalshoek zal de perceptie van het probleem verschillen van persoon tot persoon, maar ook van expert tot expert. Risico's worden immers door verschillende personen anders ingeschat. Het is echter niet al 'kommer en kwel'. Onderzoekresultaten van het Vlaams Humaan Biomonitoringprogramma tonen bijvoorbeeld een dalende trend in de tijd aan voor sommige chloorhoudende verbindingen in het navelstrengbloed bij pasgeborenen (ten opzichte van de gehalten gemeten in een studie van 1999). Daarnaast wijst de Minaraad ook op de positieve effecten van een gezond en goed functionerend leefmilieu. Contact met 'natuur' vermindert bijvoorbeeld stress en zorgt voor een sneller herstel na een ziekte of een operatie.

Kwetsbare groepen

De Minaraad vraagt extra aandacht voor de bescherming van kinderen en wijst op het engagement hiertoe in het kader van de interministeriële conferentie in Boedapest (2004). Kinderen vormen immers een belangrijke risicogroep omwille van hun grotere blootstelling en vatbaarheid. Dit heeft te maken met hun specifieke gedrag, maar ook met enkele fysiologische verschillen tussen kinderen en volwassenen. Kinderen worden immers proportioneel ten opzichte van hun gewicht meer blootgesteld aan toxische stoffen dan volwassen mensen.

Daarnaast wijst de Raad op de sterke koppeling tussen milieugezondheidsproblemen en de socio-economische status. Ook de socio-economisch zwakkeren vormen een belangrijke aandachtsgroep voor het beleid. Geluidshinder langs drukke wegen, vocht en schimmelontwikkeling in kwalitatief minder goede woningen, CO-intoxicatie door verouderde verwarmingssystemen zijn typische voorbeelden van 'sociale' milieugezondheidsproblemen.

Medisch Milieukundig netwerk

De Minaraad kan zich vinden in een voortzetting van het beleidsondersteunend Steunpunt Milieu en Gezondheid, dat onder meer instaat voor de uitwerking van het Vlaams Humaan Biomonitoringprogramma. De kennis, expertise en het uitgebouwde netwerk binnen dit Steunpunt mogen immers niet verloren gaan. Het Steunpunt levert een meerwaarde op voor de voortrekkersrol, die Vlaanderen op vlak van milieu en gezondheid binnen Europa wil blijven spelen. Een meer structurele kennisopbouw binnen het Steunpunt wordt echter bemoeilijkt door de beperkte duur van het mandaat (ca. 5 jaar met mogelijkheid tot hernieuwing van de samenwerkingsovereenkomst) en de onzekerheid over de toekomstperspectieven. De Minaraad stelt voor dat het beleidsondersteunend Steunpunt Milieu en Gezondheid een permanent karakter kan krijgen, op voorwaarde dat er op regelmatige tijdstippen een evaluatie gebeurt.

Ook het volledige medisch milieukundig netwerk zit, volgens de Minaraad, structureel goed in elkaar en heeft in twee jaar tijd veel ervaring opgebouwd. Het netwerk is gebiedsgericht, bottom-up uitgebouwd en gericht op participatie van lokale actoren. Maar enkele standaardaanspreekpunten in elke Vlaamse gemeente moeten de bekendheid van de medische milieukundigen bij de burger nog verbeteren. Huisartsen vormen een specifieke doelgroep van tussenpersonen die nog beter bij de werking betrokken moeten worden. De Minaraad vraagt tijdig aandacht voor de continuïteit van het netwerk in het licht van een hernieuwing van hun 'contract met de Vlaamse overheid'.

Bewustwording en opleidingen

Milieu en gezondheid bevindt zich op het raakvlak van de beleidsdomeinen 'Leefmilieu, Natuur en Energie' en 'Welzijn, Volksgezondheid en Gezin'. Mensen die werken voor de milieusector kennen het verband tussen milieufactoren en gezondheid meestal wel. Dit is echter niet steeds het geval voor 'gezondheidswerkers'. Er moet een tandje bij gestoken worden om ook deze doelgroep meer bewust te maken van de mogelijke verbanden tussen milieu en gezondheid.

Indien er in de artsopleiding aandacht besteed wordt aan milieugezondheid is dit meestal in een keuzevak. De artsopleiding moet echter op een (meer) geïntegreerde wijze aandacht schenken aan de relatie 'milieu en gezondheid'. Ook in de bijscholing van huisartsen moet medische milieukunde aan bod komen. (Huis)artsen kunnen immers een belangrijke bijdrage leveren aan de signalisatie van milieugezondheidsproblemen en de preventieve of curatieve behandeling van een ziekte, veroorzaakt of verergerd door milieuproblemen. Aandacht voor de relatie tussen milieufactoren en gezondheid hoort ook thuis in andere opleidingen, bijvoorbeeld in de architectenopleiding. Een goed materiaalgebruik, oordeelkundige isolatie en ventilatie zijn ingrepen die een grote impact kunnen hebben op de kwaliteit van de binnenlucht.

Cijfers en data voor maatschappelijke onderbouwing

Gezien de complexe relatie tussen milieufactoren en gezondheid hoopt de Minaraad dat de geïntegreerde databank, waarin milieugegevens en (anonieme) gezondheidsgegevens opgenomen worden, snel operationeel wordt. Dit zal immers een nuttig werkinstrument zijn om de milieugezondheidsproblematiek in kaart te brengen.

Vlaanderen heeft ook nood aan een blootstellingsmodel, dat specifiek voor Vlaanderen ontworpen is. Het globale risico voor de bevolking is een combinatie van de gevolgen van blootstelling binnenshuis en buiten. De gezondheidsrisico's voor Vlaanderen worden momenteel in grote mate ingeschat op basis van internationale modellen. Deze kunnen niet zomaar toegepast op of aangepast worden aan de Vlaamse situatie, die sterk gekenmerkt wordt door een hoge bevolkingsdichtheid en verstedelijking.

Dit brengt ook een grote concentratie van activiteiten op een beperkte oppervlakte met zich mee: intensieve landbouw, zeehavens, luchthavens en bedrijventerreinen zijn bijvoorbeeld sterk verweven met elkaar. Vlaanderen heeft dan ook nood aan een blootstellingsmodel dat specifiek voor Vlaanderen ontworpen is. De overheid zal deze omvangrijke onderzoekstaak moeten ondersteunen.

National Environmental and Health Actionplan:

België ging tijdens de ministeriële conferentie Milieu – Gezondheid in Helsinki (1994) de verbintenis aan om een actieplan op te stellen over de problematiek van milieu en gezondheid. Dit Belgische actieplan, het 'National Environment and Health Actionplan', zag in 2003 het licht en kent een looptijd van 5 jaar. In 2004 besloot België om de bescherming van kinderen mee te nemen als centraal element in het NEHAP, in navolging van een tweede belofte tijdens een interministeriële conferentie (Boedapest, 2004). Hierdoor werd de verbintenis om een 'Children's Environment and Health Actionplan' op te stellen opgenomen in het Belgische NEHAP.

Het NEHAP vormt het referentiekader voor alle acties op het gebied van milieu en gezondheid en bevat zeven aanbevelingen. Het plan is een gezamenlijk plan van alle gewesten, gemeenschappen en de federale overheid in België en brengt de beleidsdomeinen 'Leefmilieu' en 'Gezondheid' samen. Een stap vooruit in de complexe Belgische situatie. Om dit vlot te laten verlopen werd een samenwerkingsakkoord opgesteld tussen de federale overheid en de gewesten en gemeenschappen op het gebied van gezondheid en milieu. Dit akkoord vormt het kader voor geïntegreerde gezondheids- en milieubeleidsacties niet alleen over de bevoegdheidsgrenzen, maar ook over de 'gewestgrenzen' heen. Een tweede stap vooruit. Dit samenwerkingsakkoord biedt dus de mogelijkheid om sectoroverschrijdend te werken, daar waar vroeger de bevoegdheidsverdeling dikwijls een probleem vormde om gezamenlijke acties te starten. Het samenwerkingsakkoord creëert ook de kans om financiële middelen uit verschillende beleidsdomeinen en de verschillende bestuursniveaus samen te brengen en te bundelen voor bepaalde projecten. Er lopen echter nog niet veel gezamenlijke projecten. De Minaraad pleit er dan ook voor om dit samenwerkingsakkoord optimaal te benutten om gezamenlijke projecten op te starten. Ook projecten die de bescherming van kinderen beogen, moeten dringend opgestart worden. Anders blijft het engagement om het NEHAP inhoudelijk uit te breiden met extra aandacht voor de kinderen dode letter.

De Minaraad keurde het advies op hoofdlijnen over aanbevelingen inzake het milieu- en gezondheidsbeleid unaniem goed (aflevering 2006/52) en nam kennis van het studiedocument 'Milieu en Gezondheid' op de zitting van 7 december 2006. Beide documenten kan u raadplegen op www.minaraad.be.

* Deze nieuwsbrief is een gemeenschappelijk initiatief van vier verschillende actoren: de Gezondheidsinspectie van de Vlaamse Gemeenschap, het Steunpunt Milieu & Gezondheid, Cel Milieu en Gezondheid van de Administratie Milieu-, Natuur-, Land en Waterbeheer en de medisch milieukundigen verbonden aan de LOGO's. Samen maken zij deel uit van het Vlaams Medisch Milieukundig Netwerk. Bij de verschillende bijdragen aan de nieuwsbrief wordt duidelijk aangegeven worden wat de achtergrond van een auteur is. De informatie in dit artikel valt onder de verantwoordelijkheid van de auteur. Behalve voor verkoop of commerciële doeleinden staat het iedereen vrij artikels of informatie van deze nieuwsbrief of website over te nemen, bijvoorbeeld in uw eigen nieuwsbrief of krant, samen te vatten of vertalen of voorwaarde dat u deze nieuwsbrief als bron vermeldt. We zouden het op prijs stellen om een kopie van uw publicatie te ontvangen op de coördinatiecel van het Steunpunt Milieu en Gezondheid. Voor adresgegevens (raadpleeg de contactpagina).